ARREST VAN HET HOF (TWEEDE KAMER)
VAN 20 FEBRUARI 1975 [1]

Chantal Van den Broeck
tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 37-74

Samenvatting

Ambtenaren — Ontheemdingstoelage — Mannelijke en vrouwelijke ambtenaren — Vergelijkbare situatie — Ambtshalve bij huwelijk opgelegde nationaliteit aan een vrouwelijke ambtenaar — Verschil in behandeling — Ontoelaatbaarheid
(Statuut van de ambtenaren, Bijlage VII, artikel 4)

Het in artikel 4, sub a) van Bijlage VII van het Statuut van de ambtenaren genoemde begrip „nationaliteit" moet aldus worden uitgelegd dat geen ongerechtvaardigd verschil in behandeling wordt gemaakt tussen mannelijke en vrouwelijke ambtenaren die zich in feite in vergelijkbare situaties bevinden. De aan een vrouwelijke ambtenaar bij huwelijk met een onderdaan van een andere staat ambtshalve opgelegde nationaliteit, zonder mogelijkheid hiervan af te zien, moet derhalve buiten beschouwing worden gelaten.

In de zaak 37/74,

C. Van den Broeck, ambtenares bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen, ten deze vertegenwoordigd door R. Dieudonné, advocate te Brussel, en domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ten kantore van J. Loesch, advocaat aldaar, 2 rue Goethe,

verzoekster,

tegen

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridische adviseurs R. Fischer en J. Griesmar, en domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij haar juridisch adviseur P. Lamoureux, 4, boulevard Royal,

verweerster,

1 — Procestaal: Nederlands.

betreffende in hoofdzaak een verzoek tot betaling van de ontheemdingstoelage aan verzoekster vanaf 1 juli 1972,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede Kamer),

samengesteld als volgt: A. J. Mackenzie Stuart, Kamerpresident (rapporteur), H. Kutscher en M. Sørensen, Rechters,

Advocaat-Generaal: A. Trabucchi
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten en de tijdens de schriftelijke behandeling door partijen voorgedragen argumenten kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten

Verzoekster is op 29 mei 1937 in Frankrijk geboren. Sedert september 1961 woont zij in België.

Daar zij op 28 oktober 1961 in het huwelijk was getreden met een Belgisch onderdaan, verkreeg zij de Belgische nationaliteit en verloor zij tegelijkertijd haar oorspronkelijk Franse nationaliteit, doordat zij niet binnen zes maanden na het huwelijk had verklaard, dat zij de Franse nationaliteit wilde behouden. Zij verwierf de Belgische nationaliteit krachtens de Frans-Belgische overeenkomst van 9 januari 1947 in samenhang met de Belgische wet van 24 december 1932.

Verzoekster is op 11 mei 1965 in dienst van de Commissie getreden. Bij haar indiensttreding kwam zij niet in het genot van de in artikel 69 van het Statuut en in artikel 4 van Bijlage VII voorziene ontheemdingstoelage.

Na de arresten van het Hof in de zaken *Bertoni* t. *Europees Parlement* (zaak 20-71, Jurispr. 1972, blz. 345) en *Bauduin* t. *Commissie* (zaak 32-71, Jurispr. 1972, blz. 363) waarbij twee afzonderlijke besluiten tot weigering van de ontheemdingstoelage op grond van artikel 4, lid 3, Bijlage VII werden vernietigd wegens het ontbreken van een wettelijke basis, heeft verweerster hieruit in algemene zin de consequenties getrokken, door de door het Hof bekritiseerde bepaling met ingang van 1 juli 1972 in de praktijk tot een dode letter te maken en tevens de procedure in te leiden, welke in februari 1973 uitmondde in de afschaffing van artikel 4, lid 3.

In de zomer van 1972 werd de individuele situatie van sommige vrouwelijke ambtenaren systematisch geregulariseerd en werd de ontheemdingstoelage uitge-

keerd voor het tijdvak vanaf 1 juli 1972. Verzoekster behoorde niet tot deze ambtenaressen.

Op 6 mei 1973 richtte verzoekster tot het tot aanstelling bevoegde gezag een verzoek, strekkende tot betaling van de ontheemdingstoelage vanaf 1 juli 1972 op grond van het nieuwe artikel 4 van Bijlage VII. Tot staving van haar verzoek voerde zij aan dat verordening nr. 558/73 per 1 juli 1972 de leden 2 en 3 van artikel 4, Bijlage VII, van het Statuut heeft ingetrokken.

Toen dit verzoek stilzwijgend werd afgewezen, diende verzoekster op 6 november 1973 een klacht in overeenkomstig artikel 90, lid 2, van het Statuut, waarin zij de in haar verzoek van mei 1973 gemaakte aanspraken nogmaals naar voren bracht.

Op 27 mei 1974 stelde verzoekster het onderhavige beroep in.

De schriftelijke behandeling heeft een normaal verloop gehad. Op rapport van de Rechter-Rapporteur en gehoord de Advocaat-Generaal, heeft het Hof, Tweede Kamer, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Conclusies van partijen

Luidens haar inleidend verzoekschrift concludeert verzoekster dat het den Hove behage:

1. te vernietingen de impliciet negatieve beslissing die blijkt uit het stilzwijgen ten overstaan van de klacht van verzoekster van 4 november 1973;

2. te zeggen voor recht dat verweerster zich ten onrechte onthoudt van het toekennen van de ontheemdingstoelage aan verzoekster vanaf 1 juli 1972;

3. verweerster te veroordelen tot het betalen van de ontheemdingstoelage vanaf 1 juli 1972 en het betalen van de gerechtelijke interesten op de achterstallen van de ontheemdingstoelage, te berekenen vanaf iedere vervaldag tot op het ogenblik van de betaling;

4. verweerster te veroordelen tot de kosten.

Luidens het verweerschrift concludeert de Commissie dat het den Hove behage:

1. het beroep als ongegrond te verwerpen;

2. een en ander met verwijzing van verzoekster in de kosten.

III — Samenvatting van middelen en argumenten van partijen

Verzoekster voert middelen aan: eerstens onwettigheid van artikel 4 van Bijlage VII van het Statuut en tweedens schending van de artikelen 1 en 4 van Bijlage VII, zoals gewijzigd door verordening nr. 558/73, en misbruik van bevoegdheid.

1. Wettigheid van artikel 4

a) Argumenten van verzoekster

Verzoekster merkt op dat sedert het huwelijk niet langer onverenigbaar is met de toestand van ontheemding, voor beëindiging van die toestand voor beide geslachten dezelfde van het geslacht onafhankelijke maatstaven hebben te gelden: zaken *Bertoni en Bauduin* (reeds genoemd).

De ontheemding is een feitelijke toestand die niet kan voortspruiten uit de toepassing van een enkel criterium, te weten de nationaliteit. Dit volgt uit artikel 4 van het nieuwe Statuut, want krachtens deze tekst speelt de nationaliteit enkel en alleen in samenhang met voorwaarden inzake verblijfstermijnen.

De verwijzing naar de nationaliteit, zo die door huwelijk werd verkregen, is niet afdoende. Om de inhoud en de betekenis van de ontheemding naar waarde te schatten, is niet de verkregen nationaliteit bepalend, maar de oorspronkelijke nationaliteit.

Daar artikel 4, lid 1, van Bijlage VII van het Statuut de vrouwelijke ambtenaar die door huwelijk de nationaliteit van de echtgenoot heeft verkregen, voor het toe-

kennen van de ontheemdingstoelage aan dezelfde voorwaarden inzake de woonplaats onderwerpt als de ambtenaar die de nationaliteit van de standplaats bezit door geboorte of naturalisatie, doet dit artikel afbreuk aan de door het Hof gehuldigde beginselen.

Daar immers geen enkele nationale wetgeving bepaalt dat de man door huwelijk een andere nationaliteit verkrijgt, leidt dit artikel tot een ongelijke behandeling van mannelijke en vrouwelijke ambtenaren.

In de tweede plaats voert verzoekster aan dat de toepassing van het nationaliteitscriterium in geval van nationaliteit verkregen door huwelijk de nationale bepalingen met betrekking tot de nationaliteit miskent. Zij zet uiteen dat de vrouw die door huwelijk de Belgische nationaliteit verkrijgt niet in dezelfde situatie verkeert als de vrouw die de nationaliteit door geboorte heeft verworven: zij bezit geen volwaardige nationaliteit; zij beschikt niet over alle burgerlijke rechten, met name het stemrecht wordt eerst na een verblijfsperiode van tien jaar in België verkregen; haar Belgische nationaliteit kan vervallen worden verklaard; en ten slotte verliest zij de staat van Belgische wanneer zij huwt met iemand van een andere nationaliteit.

Het feit dat de vrouw binnen zes maanden na de dag van het huwelijk, geen verklaring heeft afgelegd waarbij zij afziet van de Belgische nationaliteit, heeft niet tot gevolg dat de onvrijwillig verkregen nationaliteit wordt omgezet in een vrijwillige verkrijging.

Verzoekster bespreekt de positie van een vrouw die met een Italiaan huwt. Uit deze analyse trekt zij de conclusie dat de door huwelijk verkregen nationaliteit in het nationale recht niet kan worden gelijkgesteld met de nationaliteit door geboorte.

Het Statuut moet op eenvormige wijze worden toegepast, en het gaat niet op de ene keer wel, en de andere keer geen rekening te houden met de nationale wetgeving: conclusie van Advocaat-Generaal Roemer in de zaak 24-71, *Meinhardt* t. *Commissie* (Jurispr. 1972, blz. 283).

Daar de grondwetten van de onderscheidene Lid-Staten er alle toe strekken het principe van gelijkheid der geslachten voor de wet te erkennen en discriminatie op grond van het geslacht te verbieden, maakt dit beginsel deel uit van de algemene rechtsbeginselen. Het Hof moet verder gaan dan de nationale regels die strijdig zijn met de beginselen van het communautaire recht.

Verzoekster wijst op het Handvest van de Verenigde Naties en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en concludeert dat in het volkenrecht gelijkberechtiging van man en vrouw is afgekondigd. Zo bepaalt artikel 1 van het Internationale Verdrag inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouw het volgende: „iedere Verdragsluitende Staat stemt er mede in, dat noch de sluiting, noch de ontbinding van een huwelijk tussen een van zijn onderdanen en een vreemdeling, noch de verandering van nationaliteit door de man staande huwelijk, van rechtswege invloed zal hebben op de nationaliteit van de vrouw." Daar dit Verdrag door vijf Lid-Staten van de EEG is ondertekend, waarvan er vier hebben geratificeerd, zal ook de Gemeenschap zich moeten laten leiden zowel door het universele rechtsbeginsel als door de geest van de tijd.

b) Argumenten van de Commissie

De *Commissie* vat het eerste middel van verzoekster op als volgt: het beoogt aan te tonen dat een interpretatie en toepassing van deze statutaire bepaling welke de ambtshalve bij huwelijk verkregen nationaliteit in aanmerking neemt, onwettig is en bron van discriminatie. Zij ontkent niet dat aangezien alleen vrouwen een tweede nationaliteit bij huwelijk kunnen verkrijgen, alleen zij eventueel hiervan nadeel kunnen ondervinden inzake hun statutaire recht op ontheemdingstoelage en er derhalve feitelijke discriminatie kan bestaan tussen mannelijke en vrouwelijke ambtenaren.

Maar hoewel de min of meer onvermijdelijke verkrijging door de vrouw van de nationaliteit van haar echtgenoot een omstandigheid vormt waardoor feitelijke discriminaties tussen ambtenaren kunnen ontstaan, is zij in elk geval niet te wijten aan het Statuut, dat op dit gebied geen enkele juridische discriminatie tussen ambtenaren heeft ingevoerd, met name op grond van geslacht of wegens de toepasselijke wetgeving op het gebied van de verwerving van een nieuwe nationaliteit door huwelijk.

Het Statuut beperkt zich ertoe, op eenvormige wijze de consequenties te trekken uit situaties welke niet door het Statuut zijn geschapen, doch door de onderscheidene nationale wetgevingen inzake de verwerving van de nationaliteit. Naar de mening van de Commissie is het uitgesloten ten deze te spreken van door het Statuut zelf geschapen juridische discriminaties, die een onwettigverklaring door het Hof kunnen rechtvaardigen.

In dit verband zet verweerster uiteen dat zij de regels van artikel 4, lid 1, sub b), uniform toepast, of de ambtenaar de nationaliteit van het land van de standplaats nu vóór of na zijn indiensttreding heeft verkregen.

Het Statuut heeft zich immers ertoe beperkt aan de tegenwoordige of vroegere nationaliteit van de betrokken ambtenaar een *presumptio legis* vóór of tegen ontheemding te verbinden: conclusie van Advocaat-Generaal Mayras in de zaak *Gunnella* (Jurispr. 1973, blz. 475).

Het non-discriminatiebeginsel heeft nooit de bestrijding van discriminaties de facto tussen ambtenaren ten gevolge gehad: de Commissie noemt verscheidene voorbeelden van bepalingen uit het Ambtenarenstatuut die, omdat zij naar het nationale recht verwijzen, kunnen berusten op een feitelijke discriminatie:

— de toelage voor een persoon die wordt gelijkgesteld met een ten laste komend kind, artikel 2, lid 4, van Bijlage VII;
— militaire dienst, artikel 42 van het Statuut;
— overschrijving van pensioenrechten, artikel 11 van Bijlage VIII;
— het nadeel dat een ambtenaar die naar zijn land van oorsprong geld overmaakt soms ondervindt, wanneer in dat land kort geleden de munteenheid is gerevalueerd In dit verband verwijst zij naar 's Hofs arrest in de zaken 63 tot 75-70 — *Bode* t. *Commissie* (Jurispr. 1971, blz. 549);
— erfrecht, artikel 73, lid 2, sub a), van het Statuut.

Zij concludeert dat hoewel het Statuut op uniforme wijze moet worden toegepast, op gebieden waarop de definitie van de statutaire rechten zelf afhankelijk is van de inhoud van het personenrecht, dit beginsel er niet toe kan leiden dat dit voor de betrokkene geldende personenrecht terzijde wordt gesteld. Bij de definitie van de statutaire rechten kan de nationale wet van de ambtenaar niet worden miskend. Hoewel het bewijs van het bestaan van een krachtens een Gemeenschapsbepaling toegekend recht wordt beheerst door de voor de betrokkene geldende nationale wet, moet toch de administratie der Commissie voor een juiste toepassing van genoemde bepaling beoordelen of aan de door het nationale recht gestelde eisen is voldaan: zaak 24-71, *Meinhardt* t. *Commissie* (reeds genoemd).

Zij wijst erop dat verzoekster om redenen van persoonlijke aard vrijelijk heeft verkozen niet het optierecht uit te oefenen om de Belgische nationaliteit niet te verkrijgen en de Franse te blijven behouden.

Ten aanzien van de grondwetten van de verschillende Lid-Staten merkt de Commissie op dat het huwelijk in geen enkele wetgeving der Lid-Staten ex officio de nationaliteit van de echtgenote aan de echtgenoot verleent. Zij betwist niet dat de echtgenoot dikwijls deze nationaliteit ter gelegenheid van het huwelijk kan verwerven krachtens een naturalisatie van exceptioneel karakter. Zo vermeldt zij dat de Belgische wet voor de buitenlander die een Belgische van geboorte huwt een gunstige regeling kent door

hem een vereenvoudigde naturalisatie aan te bieden. Doel van deze bepaling is, de assimilatie van in België woonachtige buitenlandse echtgenoten te bevorderen.

Daar verzoekster om redenen waarover zij naar eigen goeddunken kon beslissen niet heeft gemeend bij haar huwelijk de Franse nationaliteit te moeten behouden en niet de Belgische te verkrijgen, doet artikel 15 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens niet ter zake. Gezien het optierecht, dat de Frans-Belgische overeenkomst aan verzoekster geeft, valt voor de Commissie moeilijk in te zien, waarom van deze overeenkomst zou kunnen worden gezegd, dat zij ten nadele van verzoekster de mogelijkheid voorziet deze willekeurig en tegen haar wil van haar nationaliteit te beroven.

De Commissie wijst eveneens de verwijzing naar het VN-Verdrag inzake de nationaliteit van de gehuwde vrouw af. De Frans-Belgische overeenkomst van 1947, die immers de vrouw een optierecht toekent, is niet in strijd met het door het VN-Verdrag nagestreefde doel.

2. Interpretatie van artikel 4

a) Argumenten van verzoekster

Verzoekster stelt dat de Commissie bij haar uitleg van artikel 4, de artikelen 1 en 4 van Bijlage VII, gewijzigd bij verordening nr. 558/73 heeft geschonden en haar bevoegdheid heeft misbruikt.

Met schending van de rechtsregelen weigert verweerster de toekenning van de ontheemdingstoelage aan ambtenaressen die bij hun indiensttreding reeds gehuwd zijn met een onderdaan van het land van de standplaats. Gezien de toepassing van de bepalingen met betrekking tot de ontheemding acht verzoekster zich het slachtoffer van discriminatie en weddeverschil, die onverenigbaar zijn met de geest van de Verdragen, de eenvormige toepassing van het Statuut en de opzet van artikel 4 van Bijlage VII van het Statuut.

De toestand van ontheemding moet — ten einde het handhaven van het criterium van „gezinshoofd", dat door het Hof van Justitie discriminatoir werd geoordeeld, te vermijden — worden beoordeeld op grond van de nationaliteit van een ambtenares vóór het huwelijk, en niet naar de bij huwelijk verkregen nationaliteit.

Voor zover de Commissie de toestand van ontheemding beoordeelt naar de door het huwelijk verkregen nationaliteit en niet op grond van de vroegere nationaliteit, bestaat er een verschil in de toetsingscriteria en wordt het onwettige criterium van „gezinshoofd" via omwegen wederingevoerd of gehandhaafd. De ontheemding wordt in dat geval alleen beoordeeld naar de situatie van de man en niet op grond van de relatie tussen de toestand van de vrouw en de inhoud van de ontheemding. Het verschil in wedde is hier dus afhankelijk van de datum waarop de wijziging in de familiale toestand intreedt.

Subsidiair wijst zij op een verschil in bezoldiging naar gelang van de nationaliteit van de ambtenaar omdat de wijziging in de familiale toestand slechts gevolgen heeft in geval van een huwelijk tussen onderdanen van sommige landen, waarvan de wetgeving eist, dat de vrouw de nationaliteit van de man zou aannemen.

Sedert de inwerkingtreding van verordening nr. 558/73 blijven twee criteria over voor de toekenning van de ontheemdingstoelage: de nationaliteit, en het verblijf of het niet-verblijven in het land waar de standplaats gevestigd is.

Deze twee elementen kunnen niet worden beïnvloed door overwegingen van familiale aard. Verzoekster maakt bijgevolg aanspraak op de ontheemdingstoelage krachtens artikel 4, lid 1, sub a).

Voor een definitie van het begrip nationaliteit verwijst verzoekster naar het arrest van het Internationaal Hof van Justitie in de zaak *Nottebohm:*

„la nationalité est un lien juridique ayant à sa base un fait social de rattachement, une solidarité effective d'existence, d'intérêts, de sentiments joints à une réciprocité de droits et de devoirs. Elle

est, peut-on dire, l'expression juridique du fait que l'individu auquel elle est conférée, soit directement par la loi, soit par un acte de l'autorité, est, en fait, plus étroitement rattaché à la population de l'Etat qui la lui confère qu'à celle de tout autre Etat".

Het criterium van de feitelijke nationaliteit is ook opgenomen in het Statuut van de VN. Ingeval een ambtenaar meer dan één nationaliteit bezit, moet de Secretaris-generaal de effectieve of feitelijke nationaliteit van de betrokken ambtenaar aanduiden. Van het criterium van de feitelijke nationaliteit vindt men ook een belangrijke neerslag in de beslissing van de Commissie van de Europese Gemeenschappen d.d. 29 juni 1968 betreffende de herziening van de plaats van herkomst. Verzoekster ziet dan ook geen reden waarom bij de beoordeling van een toestand die verband houdt met de ontheemding verwezen wordt naar de feitelijke nationaliteit, terwijl die genegeerd wordt bij de beoordeling van de nationaliteit.

Verzoekster concludeert dat rekening moet worden gehouden met haar feitelijke nationaliteit, die volgens haar steeds de Franse is geweest.

Bij verzoeksters indiensttreding was de Commissie op de hoogte van haar gehechtheid aan Frankrijk:

1. Een voorafgaand onderzoek werd in Frankrijk ingesteld met het oog op de benoeming van een Frans onderdaan.
2. Verzoekster was in het bezit van een diploma van secundair en een van universitair onderwijs, allebei behaald als Frans onderdaan en niet als vreemdelinge.
3. Haar Frans universitair diploma werd in België gehomologeerd.
4. Verzoekster werd aangeworven als hulpfunctionaris, wier hoofdtaal de Franse was.
5. De gegevens die met betrekking tot haar nationaliteit voorkomen op haar persoonskaart zijn: nationaliteit bij de geboorte: Franse, huidige nationaliteit: Belgische.

Verzoekster zet vervolgens de redenen uiteen waarom zij zich gedwongen zag bij haar huwelijk in 1961 niet af te zien van de Belgische nationaliteit.

Ook na haar indiensttreding was de Commissie op de hoogte van haar gehechtheid aan Frankrijk: die werd bevestigd door een verzoek tot herziening van de plaats van herkomst. Ingevolge deze herziening is de plaats van herkomst gelegen in Frankrijk en niet meer in België zoals op het ogenblik van de indiensttreding.

Ingevolge de opzegging van de Frans-Belgische overeenkomst van 9 januari 1947 is verzoekster krachtens artikel 17, lid 4, van de Wet inzake de Franse nationaliteit van 9 januari 1973 in haar Franse nationaliteit hersteld met ingang van 24 januari 1974.

Zij vermeldt bovendien dat zij in Frankrijk is geboren uit Franse ouders en gedurende 24 jaar onafgebroken in Frankrijk heeft verbleven.

Verzoekster haalt de conclusie van Advocaat-Generaal Roemer in de zaak 20-71, *Bertoni* (reeds genoemd) aan: „door het stichten van een gezin, dat wil zeggen door definitieve integratie in de desbetreffende staat is het feit der ontheemding niet meer — c.q. in mindere mate — van belang, wat dan ook geldt voor de materiële en immateriële bezwaren die eruit voortvloeien."

Verzoekster ontkent niet dat het huwelijk met een onderdaan van de staat ontegenzeglijk de aanpassing aan het leven in die staat vergemakkelijkt. Maar al vergemakkelijkt het huwelijk de aanpassing, het maakt geen einde aan de toestand van ontheemding.

Verzoekster ziet niet in waarom enkel voor een vrouwelijk ambtenaar met de gevolgen van het huwelijk rekening wordt gehouden. Het psychologisch aspect van de ontheemding is precies hetzelfde voor de man als voor de vrouw.

b) Argumenten van de Commissie

De *Commissie* ontkent dat verzoekster bij haar indiensttreding voldeed aan de

algemene voorwaarden tot toekenning van een ontheemdingstoelage, zoals vastgesteld in artikel 4, lid 1, van Bijlage VII.

Ten aanzien van de ambtenaar die de nationaliteit van de staat op welks grondgebied zijn standplaats is gelegen niet bezit en deze ook nooit heeft bezeten wordt ingevolge artikel 4, lid 1, sub a), de toelage toegekend, wanneer de ambtenaar gedurende een periode van vijf jaar, eindigende zes maanden voor zijn indiensttreding, niet regelmatig woonachtig is geweest of zijn voornaamste beroepsbezigheden heeft uitgeoefend op het grondgebied in Europa van bedoelde staat.

Voor de ambtenaar die de nationaliteit van de staat op welks grondgebied zijn standplaats is gelegen, bezit of heeft bezeten, voorziet artikel 4, lid 1, sub b), dat de toelage wordt toegekend, indien de ambtenaar gedurende een periode van tien jaar, eindigende op het ogenblik van zijn indiensttreding, regelmatig woonachtig is geweest buiten het grondgebied in Europa van die staat.

Verzoekster kan redelijkerwijze niet beweren dat zij de nationaliteit van de staat op welks grondgebied haar standplaats is gelegen niet bezit en ook nooit heeft bezeten. Deze situatie moet worden beoordeeld uit het oogpunt van de in artikel 4, lid 1, sub b), gestelde voorwaarden.

Volgens de Commissie kan niet worden gezegd dat betrokkene, die sinds september 1961 in België woont, regelmatig buiten België woonachtig is geweest. Gedurende de referentieperiode van 10 jaar, van 11 mei 1955 tot 11 mei 1965 is betrokkene 6 jaar, 4 maanden en 20 dagen buiten België, en 3 jaar, 7 maanden en 10 dagen in België woonachtig geweest.

Hoewel zij hoofdzakelijk buiten België woonachtig is geweest, lijkt het, gezien haar betrekkelijk langdurig verblijf in België, niet mogelijk aan te nemen dat de regelmatige woonplaats van verzoekster zich gedurende deze tien jaren buiten België heeft bevonden. Verzoekster blijkt volgens de Commissie niet te voldoen aan de in artikel 4, lid 1, sub b), van Bijlage VII van het Statuut gestelde voorwaarden voor de toekenning van de ontheemdingstoelage.

Daar artikel 4, lid 1, generlei onderscheid of uitzondering maakt naar de wijze van verkrijging van de nationaliteit, bestaat er geen reden de bij huwelijk verkregen nationaliteit anders te behandelen dan de door afstamming of plaats van geboorte verkregen nationaliteit.

Tot staving dezer stelling verwijst de Commissie naar de conclusie van Advocaat-Generaal Mayras in de zaak 33-72, *Gunnella* t. *Commissie* (Jurispr. 1973, blz. 475).

De opstellers van het Statuut hebben, door geen onderscheid te maken naar de wijze van verwerving van de nationaliteit, duidelijk aangetoond dat zij de nationaliteit een krachtige factor van binding aan een gegeven staat achten.

Uitgaande van het beginsel dat men niet ontheemd is in de staat waarvan men onderdaan is (onder voorbehoud van het criterium van de regelmatige woonplaats) hebben de opstellers van het Statuut algemenerwijze de ontheemdingstoelage willen weigeren aan de onderdanen van het land op welks grondgebied hun standplaats is gelegen.

Daar de auteurs van het Statuut geen uitzondering, onderscheid of nuance hebben willen aanbrengen bij de toepassing van de tekst van algemene strekking die zij hebben uitgewerkt, is de uitlegger niet bevoegd onderscheid te maken of te nuanceren waar de wet geen onderscheid maakt, en op deze wijze de toepassing van een in algemene termen gestelde wet te beperken.

De Commissie is van mening dat het begrip feitelijke nationaliteit niet ter zake doet voor de uitlegging van artikel 4 van Bijlage VII — zaak 33-72, *Gunnella* t. *Commissie,* (Jurispr. 1973, blz. 486, conclusie Mayras).

Bovendien wijst zij erop dat zowel volgens de nationale als de internationale jurisprudentie de feitelijke nationaliteit verre van synoniem is met de nationaliteit van oorsprong.

De feitelijke nationaliteit is een feitelijke kwestie die meestal wordt opgelost aan de hand van gegevens als de regelmatige woonplaats van de betrokkene, het centrum van zijn zakelijke belangen, de taal die hij spreekt, met inbegrip van de voorkeur waarvan de betrokkene ten deze expliciet of impliciet blijk heeft gegeven.

Hoewel de Franse nationaliteit de oorspronkelijke nationaliteit van verzoekster is, vloeit daaruit niet voort, dat deze nationaliteit daardoor als de feitelijke nationaliteit van verzoekster zou kunnen worden beschouwd: zij woont sedert 13 jaar in België, is daar reeds lang gehuwd met een Belgisch onderdaan, heeft daar burgerschapsrechten, heeft in de particuliere sector gedurende enige jaren een beroepswerkzaamheid uitgeoefend, heeft daar universitaire cursussen gevolgd die de homologatie van haar Franse diploma mogelijk maakten en heeft impliciet, door niet het optierecht tot behoud van de Franse nationaliteit uit te oefenen, blijk gegeven van haar bedoeling de Belgische nationaliteit te verwerven en de Franse nationaliteit te verliezen.

Gesteld dat het begrip feitelijke nationaliteit in aanmerking kan worden genomen voor de toepassing van het Statuut, dan betwist verweerster dat de Franse nationaliteit thans de feitelijke nationaliteit van verzoekster is.

3. Het verzoek om betaling van moratoire interessen

Volgens de Commissie vormt het niet-vaststellen in het communautaire recht van het bestaan, de toelaatbaarheid en de hoogte van moratoire interessen, voldoende grond om het verzoek af te wijzen.

Tot staving van deze stelling citeert zij 's Hofs arrest in de zaken 27 en 39-59, *Campolongo* (Jurispr. 1960, blz. 819).

IV — Mondelinge behandeling

Overwegende dat verzoekster, ten deze vertegenwoordigd door R. Dieudonné, en de Commissie, vertegenwoordigd door R. Fischer, ter terechtzitting van 14 november 1974 mondelinge opmerkingen hebben gemaakt.

Overwegende dat de Advocaat-Generaal te dezer terechtzitting conclusie heeft genomen.

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat verzoekster vernietiging vordert van het besluit tot afwijzing van haar op 4 november 1973 ingediende klacht waarbij zij om toekenning van de in het Statuut van de ambtenaren bedoelde ontheemdingstoelage verzocht;

2 dat zij voorts verzoekt om veroordeling van de Commissie tot betaling van de ontheemdingstoelage vanaf 1 juli 1972;

3 dat zij betoogt dat de in artikel 4, sub a), van Bijlage VII van het Statuut vervatte voorwaarde, volgens welke de ontheemdingstoelage wordt toegekend aan de ambtenaar „die niet de nationaliteit bezit van de staat op welks grondgebied in Europa zijn standplaats is gelegen, en die deze ook nooit heeft

bezeten", niet van toepassing is, wanneer de betrokkene door huwelijk de nationaliteit van haar echtgenoot heeft verkregen;

4 dat de toepassing van deze voorwaarde op een vrouwelijke ambtenaar die zich als gevolg van haar huwelijk met een onderdaan van een andere Staat de nationaliteit van haar echtgenoot ziet toegewezen, discriminerend werkt, in zoverre de mannelijke ambtenaar zich in geen enkele nationale wetgeving de nationaliteit van zijn echtgenote ziet toegewezen.

5 Overwegende dat inzake de nationaliteit, de nationale wettelijke bepalingen niet eenvormig zijn, daar sommige wettelijke regelingen, vooral die van recente datum, bepalen dat de buitenlandse vrouw niet automatisch de nationaliteit van haar echtgenoot verkrijgt, terwijl andere nog steeds de vroeger algemene regel bevatten dat de nationaliteit van de gehuwde vrouw wordt bepaald door die van haar man;

6 Overwegende dat zoals uit het algemene systeem van artikel 4 van Bijlage VII volgt, deze bepaling als voornaamste criterium voor het recht op de ontheemdingstoelage de regelmatige woonplaats van de ambtenaar vóór zijn indiensttreding aanhoudt;

7 dat de nationaliteit van de ambtenaar slechts in de tweede plaats in aanmerking komt, namelijk ter bepaling van het belang van de duur van dit verblijf buiten het grondgebied waarop zijn standplaats is gelegen;

8 dat de ontheemdingstoelage is bedoeld om de bijzondere lasten en nadelen te compenseren, die aan de indiensttreding bij de Gemeenschappen zijn verbonden voor ambtenaren die uit dien hoofde genoodzaakt zijn van woonplaats te veranderen;

9 dat zo de „ontheemding" al een subjectieve toestand is, afhankelijk van de integratie van de ambtenaar in een nieuwe omgeving, het Ambtenarenstatuut de ambtenaren in dit opzicht niet naar gelang van hun geslacht verschillend kan behandelen, daar de toekenning van de ontheemdingstoelage zowel bij mannelijke als vrouwelijke ambtenaren aan eenvormige criteria, los van het verschil in geslacht, moet voldoen;

10 dat het begrip „nationaliteit", in artikel 4, sub a), mitsdien aldus moet worden uitgelegd dat geen ongerechtvaardigd verschil in behandeling wordt gemaakt

tussen mannelijke en vrouwelijke ambtenaren die zich in feite in vergelijkbare situaties bevinden;

11 dat zich een dergelijk ongerechtvaardigd verschil in behandeling tussen vrouwelijke en mannelijke ambtenaren zou voordoen bij een zodanige uitlegging van voornoemd begrip nationaliteit dat het eveneens de nationaliteit zou omvatten, die een vrouwelijke ambtenaar zich ambtshalve door huwelijk zou zien opgelegd, zonder mogelijkheid daarvan afstand te doen;

12 dat derhalve het in artikel 4, sub a), van bijlage VII genoemde begrip huidige of vroegere nationaliteit van de ambtenaar aldus is te preciseren dat de aan een vrouwelijke ambtenaar bij huwelijk met een onderdaan van een andere staat ambtshalve opgelegde nationaliteit buiten beschouwing wordt gelaten;

13 Overwegende dat, hoewel verzoekster bij haar huwelijk de Belgische nationaliteit van haar echtgenoot heeft verkregen, zij hiervan afstand had kunnen doen en aldus haar oorspronkelijke nationaliteit had kunnen behouden;

14 dat, waar verzoekster van deze mogelijkheid geen gebruik heeft willen maken, geen redenen verband houdend met gelijkheid van behandeling bestaan om bij de toepassing van de betrokken bepaling haar Belgische nationaliteit niet in aanmerking te nemen;

15 dat, nu verzoekster de nationaliteit heeft van de staat op welks grondgebied haar standplaats is gelegen, haar situatie moet worden beoordeeld naar de in artikel 4, sub b), van Bijlage VII van het Statuut genoemde voorwaarden;

16 dat verzoekster, die niet gedurende een periode van tien jaar vóór haar indiensttreding regelmatig woonachtig is geweest buiten het grondgebied van België, niet voldoet aan de voorwaarden van artikel 4, sub b), voor de toekenning van de ontheemdingstoelage;

17 dat haar beroep mitsdien moet worden verworpen;

Ten aanzien van de kosten

18 Overwegende dat ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering de in het ongelijk gestelde partij in de kosten moet worden verwezen;

19 dat verzoekster in het ongelijk is gesteld;

20 dat echter ingevolge artikel 70 van het Reglement voor de procesvoering de kosten, door de instelling ter zake van beroepen van ambtenaren der Gemeenschappen gemaakt, te haren laste blijven;

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede Kamer),

rechtdoende:

1. **verwerpt het beroep;**

2. **verstaat dat elk der partijen haar eigen kosten zal hebben te dragen.**

Mackenzie Stuart Kutscher Sørensen

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op twintig februari negentienhonderdvijfenzeventig.

De griffier
A. Van Houtte

De President van de Tweede Kamer
A. J. Mackenzie Stuart

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL A. TRABUCCHI

(zie zaak 21-74, blz. 231)